

Tidsubestemt frihedsberøvelse som reaktionsform mod lovovertrædere.

Kort redegørelse for dansk lovgivning og praksis.

Af fhv. højesteretsdommer JESPER SIMONSEN, København.

Før ikrafttræden af straffeloven af 15. april 1930 var der i dansk ret ingen undtagelser fra reglen, at der skulle tilmåles tilregnelige lovovertrædere, som stod til frihedsstraf, en fikseret straffetid. Lovgivningen hvilede på gengældelsesprincippet. Under hensyntagen til lovovertrædelsens objektive grovhed og lovovertræderens subjektive forhold tilmålte straffetiden efter straffeskylden. Straffeaftsoningen tilsigtede dog også resocialiserende påvirkning.

Den nye straffelov har i det væsentlige akcepteret den betragtning, at reaktionen mod lovovertrædelser har det rent praktiske formål at værne retssikkerheden, og at midlerne derfor bør affpasses efter de gjorte erfaringer. Tanken om „soning“ er trængt i baggrunden, og de specialpræventive hensyn har fået en mere fremskudt plads.

På det angivne grundlag har den tidsubestemte frihedsberøvelse fået en betydelig anvendelse i den nye lov. Foruden gruppen utilregnelige (§ 16)¹⁾ kan der efter loven opstilles følgende kategorier, over for hvilke der ved dom kan fastsættes tidsubestemt frihedsberøvelse: A: strafuegnede (§ 17), B: strafupåvirkelige (§§ 62 og 65) og C: ungdomsfængselsfanger (§ 41). For de strafuegnede gælder samme regler med hensyn til anordning af sikkerheds- og behandlingsforanstaltninger som for de utilregnelige (§ 70), og disse to grupper vil derfor blive behandlet under et. I begge tilfælde betragtes personen som subjektiv uansvarlig for lovovertrædelsen, og spørgsmålet om straf falder bort. Der kan efter § 70 tages bestemmelse om sikkerhedsforanstaltninger. Det er retten, der træffer bestemmelsen. Går den ud på frihedsberøvelse, lyder dommen på anbringelse i bestemt anstalt eller anstaltsart. Ændringer i eller ophævelse af anbringelsen kan kun ske ved retskendelse efter indstilling. Foruden anstaltsledelsen kan påtalemyndigheden og en tilsynsværge foranledige rettens afgørelse om ændring i eller ophør af foranstaltningen (§ 70, stk. 3). Spørgsmålet om tilbageføring til anstaltsanbringelse efter forsøg på behandling under friere former afgøres ligeledes af retten. Frihedsberøvelsen er således helt under rettens kontrol.

De strafupåvirkelige betragtes som ansvarlige for lovovertrædelserne, men da straf efter foreliggende erfaringer og de pågældendes habitus må anses for virkningsløs på dem, dømmes de i stedet for til straf til indsættelse i arbejds- eller sikkerhedsforvaring uden tidsangivelse. — Ungdomsfængsel er efter loven straf, men der lægges særlig

¹⁾ Hvor der i det følgende kun citeres en §, refererer den sig til straffelov nr. 126 af 15. april 1930, der trådte i kraft 1. januar 1933.

vægt på varige opdragende og uddannende foranstaltninger; inden for lovens tidsrammer sker løsladelse på prøve under hensyn til det formentlig opnåede resultat, og dommen lyder derfor kun på straf af ungdomsfængsel. Beslutning om løsladelse og om eventuel genindsættelse i prøvetiden af strafpåvirkelige og ungdomsfængselsfanger tages af Fængselsnævnet efter indstilling fra anstalten, ved genindsættelse eventuelt fra Anklagemyndigheden, som i stort omfang frafalder tiltale for lovovertrædelser i prøvetiden mod fængselsnævnsbeslutning om genindsættelse. Fængselsnævnet er oprettet ved § 12 i lov af 15. april 1930 om ikrafttræden af borgerlig straffelov m. m. Det består af en dommer som formand, direktøren for fængselsvæsenet, en i psykiatri uddannet læge og en eller flere personer, som deltager i forsorgsarbejdet for unge personer eller for løsladte fanger. I behandlingen af den enkelte sag deltager de tre førstnævnte medlemmer og eet af forsorgsmedlemmerne efter sagens art. Nævnets afgørelser er endelige.

De tidsubestemte reaktioner har spillet en ringe rolle for kvinder. Et relativt beskedent antal er dømt til anbringelse på sindssygehospital eller åndssvageanstalt, og i psykopatforvaring befandt sig den 1. januar 1951 kun 17. I arbejds hus har kun været indsat få, og den 1. januar 1951 hensad her kun 1 kvinde. Kun 1 har været dømt til sikkerhedsforvaring; hun afgik ved døden, før løsladelsesspørgsmålet blev aktuelt. Ingen kvinde er dømt til ungdomsfængsel. På grund af de små tal er kvindernes forhold ikke gjort til genstand for særlig omtale i det følgende.

Det tilvejebragte statistiske materiale prætenderer ikke at være fuldkommen eksakt. Mangler, der kan påvirke helhedsindtrykket af udviklingen indtil nu, er dog udelukket. Der er set bort fra enkeltstående, ganske ekstraordinære tilfælde.

A. *Utilregnelige og strafuegnede.*

Straffri ifølge § 16 er personer, „der er utilregnelige på grund af sindssygdom eller tilstande, der må ligestilles dermed, eller åndssvaghed i højere grad“. Dernæst bestemmer § 17, „befandt gerningsmanden sig ved den strafbare handlings foretagelse i en ved mangelfuld udvikling, svækkelse eller forstyrrelse af sjælsevernerne, herunder seksuel abnormitet, betinget varigere tilstand, der dog ikke er af den i § 16 angivne beskaffenhed, afgør retten efter indhentet lægeerklæring og samtlige iøvrigt foreliggende omstændigheder, om han kan anses egnet til påvirkning gennem straf.“ Anses han for strafuegnet, gælder med hensyn til eventuelle sikkerhedsforanstaltninger ganske de samme regler som for utilregnelige.²⁾ § 70 bestemmer herom, at den pågældende bliver at anbringe i et sindssygehospital, en åndssvage- eller anden kur- eller plejeanstalt, en helbredelsesanstalt for drankere eller en særlig forvaringsanstalt, såfremt sikkerhed ikke kan ventes opnået

²⁾ Lovens opretholdelse af utilregnelighedsbegrebet har efter det indhold, § 17 har fået, ingen reel betydning.

ved mindre indgribende foranstaltninger. Hvor frihedsberøvelse er fundet påkrævet, har kun anbringelse i sindssygehospital, åndssvageanstalt eller særlig forvaringsanstalt — en som følge af loven oprettet såkaldt psykopatforvaringsanstalt — hidtil spillet en praktisk rolle af større betydning. Der er i tiden 1. januar 1933 og til 1. januar 1951 i henhold til de anførte lovregler ved dom indlagt på sindssygehospital 418 personer og på åndssvageanstalt 216 personer³⁾.

På sindssygehospitalerne og i åndssvageanstalterne går de til anbringelse domfældte behandlingsmæssigt ind i patienternes rækker under iagttagelse af de nødvendige sikkerhedsforanstaltninger, og som allerede nævnt således at lempelser i anbringelsen og udskrivning kræver rettens medvirken. Nogen særlig statistik over disse patienters senere forhold til straffelovgivningen foreligger ikke.

Indsættelse i psykopatforvaringsanstalt af de strafuede er uden forud fikserede frister eller tidsbegrænsninger. De indsatte mænd anbringes i en dertil bygget anstalt i Herstedvester ca. 15 km fra København. På grund af den forøgede tilgang i de senere år indrettes for tiden en midlertidig afdeling i en del af Statsfængslet i Horsens. Af hensyn til sikkerheden får anstaltens ydre rammer fængselspræg. Der er ringmur, vinduessikring m. m. De forvarede beskæftiges på værksteder, og der er til anstalten knyttet uden for beliggende landbrug (gårdene Kastanienborg og Lekkende) og gartneri, som muliggør gradvis overgang til det frie liv; ophold på gårdene regnes som anstaltsanbringelse. Forholdet til de forvarede er helt under lægelig ledelse med en psykiatrisk uddannet overlæge som chef. Behandlingen er lagt an på at afdække såvel de psykiske anomalier og konflikter som eventuelt legemlige lidelser og abnormtilstande og gennem lægebehandling og beskæftigelsestræning at hjælpe den forvarede, patienten, til ved løsladelse at kunne klare social livsførelse. Behandlingen møder ofte betydelige vanskeligheder, og til dens heldige gennemførelse er medvirken af hele det personale, som kommer i personlig kontakt med de forvarede, af væsentlig betydning. Man tilstræber at opnå den positive medvirken fra patientens side, som er en afgørende forudsætning for resocialisering. Overfor sædelighedsforbrydere bringes kastration i egnede tilfælde i anvendelse dog kun, når patienten frivilligt går med dertil. Antallet af indsatte personer i tiden fra lovens ikrafttræden til den 1. januar 1950 udgør 569 plus 24, som i henhold til en særlig lov var taget i forvaring for sædelighedsforbrydelser før den nye straffelovs ikrafttræden, og som overførtes til fortsat forvaring og behandling under den nye anstalt; det største antal af disse 24 var dog allerede anbragt under friere forhold før den 1. januar 1933. Indsættelsernes antal — heri ikke medregnet tilbageføring af patienter, som forsøgsvis er anbragt udenfor anstalten — er stærkt stigende

³⁾ Heraf 24 som henført under § 16 og 192 som henført under § 17. Langt de fleste kriminelle åndssvage anbringes i forbindelse med tiltalefrafald, og de anførte tal angår således kun tilfælde af kriminalitet af en vis grovere karakter eller af tvivl om diagnosticeringen.

i de senere år. Indtil 1946 inclusive var det årlige gennemsnit ca. 26, og antallet af årlige indlæggelser svingede omkring dette gennemsnitstal; i 1947 blev 57 indsat, i 1948 76, i 1949 69 og i 1950 102; stigningen har holdt sig i 1951. Den 1. januar 1951 hensad som forvarede 314 personer; derudover var 200 under ambulantly behandling uden for anstalt. Egentlig prøveløsladelse med fastsat prøvetid forekommer ikke, men som led i behandlingen og efter indhentet retskendelse kan den forvarede overgå til ambulantly behandling med anbringelse under friere former uden for anstalten. Denne fremgangsmåde finder udstrakt anvendelse over for forvarede, hvis tilstand eller lovbrud ikke er til hinder herfor, og den samlede varighed af den friere anbringelse overstiger som regel den forvaredes samlede ophold i selve anstalten; kan den forvarede ikke klare den forsøgsvis, friere anbringelse, føres han tilbage til anstalten. — Den kriminalitet, bestemt efter hovedforbrydelsen, som gav anledning til forvaringsdommen, var for de 569 personers vedkommende: i 229 tilfælde tyveri, i 42 bedrageri, i 34 brandstiftelse, i 11 røveri, i 13 drab, i 8 vold, i 21 voldtægt, i 7 incest og i 188 andre sædelighedsforbrydelser; desuden var 8 indsat i henhold til den særlige lovgivning for forbrydelser i besættelsestiden, og 8 var indsat for at sikre mod fremsatte trusler. Statistiske oplysninger om de pågældendes tidligere konflikter med straffelovgivningen eller om deres livsvilkår og livsførelse er ikke søgt tilvejebragt til denne kortfattede beretning. Det drejer sig jo i disse tilfælde i højere grad om lægelige problemer end om udefra kommende (sociale) årsager til afsporinger. En redegørelse vedrørende diagnosticeringen og behandlingen af de forekommende tilfælde ligger uden for denne beretnings rammer, og der må herom henvises til overlæge G. Stürups bidrag til dette kriminalistmødes forhandlinger. Her kan i korthed anføres, at det efter de hidtil gjorte erfaringer drejer sig om stærkt varierende, alvorlige psykiske vanskeligheder. Der foreligger et behandlingsbehov, som kun en specialanstalt kan imødekomme. Over for patienter af denne art ville en forud fastsat tidsbegrænsning være lige så ubegrundet, som den vil være i tilfælde af anden hospitalisering. Den omstændighed, at patientens lovkrænkelser har givet anledning til indlæggelsen, kan ikke motivere afbrydelse af behandlingen efter en vis „soningstid“, så længe den anormale sjælstilstand, der forudsættes at gøre ham farlig for retssikkerheden, består. Og skulle den vise sig uhelbredelig, må hensynet til, hvor alvorlige og nærliggende nye lovbrud må antages at være, være bestemmende for, om man ved friere anbringelse tør prøve, hvorvidt frihedsberøvelsens opretholdelse fremdeles er påkrævet. — Frihedsberøvelsens varighed er påvirket af, at mange af de forvarede har begået særdeles alvorlige lovbrud, så at de må antages at repræsentere en alvorlig fare for retssikkerheden. Iøvrigt er varigheden ifølge forholdets natur varierende efter behandlingens forløb. Fra lægernes side vises ingen tilbøjelighed til længere tilbageholdelse, end behandlingen indicerer, og retten overvåger såvel den forvaredes som retssikkerhedens tarv. Den friere anbringelse iværksættes i visse til-

fælde allerede inden for det første par år, og forløber prøven tilfredsstillende, eller ophæves den antagelige årsag til lovovertrædelserne, f. eks. for visse sædelighedsforbrydere ved kastration, vil løsladelse ske, når retten kan tiltræde den; på den anden side forekommer der tilfælde, hvor den forvaredes tilstand eller hans lovbrud er så alvorlig, at tilbageholdelsen må blive langvarig; der er enkelte personer, som har været på anstalten i over 15 år. Da varigheden således er afhængig af rent konkrete omstændigheder, som taltabeller intet kan oplyse om, er sådanne desangående ikke medtaget her. — I tiden fra 1933 til 1. januar 1950 er 139 personer — heri de fra fortiden overførte 24 — endelig udskrevet fra anstalten. I samme tidsrum er 18 afgået ved døden i anstalten, og 36 er overgået til anden anbringelse, hvilket med ganske enkelte undtagelser betyder i sindssygehospital. Kriminaliteten for de udskrevne — bestemt efter hovedforbrydelse — fordeler sig således: tyveri 23, bedrageri 6, brandstiftelse 8, røveri 1, drab 1, vold 1, voldtægt 5, incest 2 og andre sædelighedsforbrydelser 92. Ved udskrivning var 80 kastrerede. Løsladelserne har fundet sted med 1 i 1933, 1 i 1934, 2 i 1935, 3 i 1936, 3 i 1937, 9 i 1938, 9 i 1939, 18 i 1940, 12 i 1941, 8 i 1942, 1 i 1943, 3 i 1944, 6 i 1945, 18 i 1946, 10 i 1947, 16 i 1948 og 19 i 1949. 7 er døde efter endelig udskrivning, og opgjort pr. 1. november 1951 var 5 genindsat ved ny dom (3 for tyveri og 2 for sædelighedsforbrydelse), og 8 er straffede med almindelig fængselsstraf. Den gennemsnitlige varighed af de 13 recidiveredes anbringelse under psykopatforvaring før frigivelsen var 8,6 år (længste tid 14,8 år og korteste tid 2,9 år); det erindres herved, at tallene også omfatter anbringelse uden for murene. Den gennemsnitlige varighed af den frie tid mellem frigivelse og recidiv, d. v. s. genindsættelse i anstalten eller dom til fængsel, var 3,5 år (længste tid var 10,4 år og korteste tid 1,1 år). 1 af de 5 genindsatte (tyv) er senere overført til sindssygehospital. Det således opnåede resultat tør selv med forsigtighed betegnes som tilfredsstillende.

Når forvaringen af disse tungtbelastede lovovertrædere som beskrevet forbindes med en behandling, som har til formål at hjælpe dem ud over deres særlige vanskeligheder, og som stadig søges udbygget efter de gjorte erfaringer, giver den på den ene side samfundet en velbegrundet beskyttelse og på den anden side de forvarede den bedste chance for social tilpasning, som overhovedet kan ydes dem. At de selv ofte foretrækker en tidsbestemt straf, kan ikke rokke ved det principielle i foranstaltningen; de er patienter, hvis svagheder er af en sådan art, at samfundet også fra et humanitært synspunkt må have ret til at gribe ind med adækvate midler. Formålet er jo ikke at bringe lidelse — kun hjælp.⁴⁾

⁴⁾ Det bør tilføjes, at den daglige tilværelse i anstalten tillempes herefter. Der er betydelig adgang til fritidssyssel, såsom læsning — også af dagblade — radio, foredrag, underholdningsspil o. s. v. De har eget musikkorps og har opført dilettaforestillinger. Noget tilsvarende gælder også for de i det efterfølgende omtalte forvaringsformer.

B. Strafupåvirkelige.

De strafupåvirkelige anbringes i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring. Fordelingen sker hovedsagelig efter kriminalitetens sværhedsgrad, idet der i alle hovedtilfælde af hjemmel til indsættelse i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring tages det forbehold, at hensynet til samfundets sikkerhed ikke kræver anvendelse af sikkerhedsforvaring. Efter § 62 kan indsættelse i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring i stedet for fængselsstraf idømmes i følgende tilfælde: *for berigelsesforbrydelse eller løsgængeri begået inden 3 år efter sidste endelige løsladelse af en person, der har udstået 2 fængselsstraffe for forbrydelse af nævnte arter, eller fra løsladelse fra arbejds- eller i sikkerhedsforvaring, og de begåede forbrydelser må betragtes som udslag af hang til lediggang og uordnet levevis, for betleri begået inden 2 år efter sidste endelige løsladelse af en person, som har udstået 3 straffe for betleri eller været indsat i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring, og de foreliggende oplysninger kendetegner ham som erhvervs- eller vanemæssig forbryder, for sædelighedsforbrydelse (straffelovens kapitel 24) begået inden 3 år efter endelig løsladelse af en person, der for sådan forbrydelse har udstået fængselsstraf, eller som har været indsat i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring, og den skyldiges forhold udviser, at han har hang til at begå forbrydelser af nævnte art, samt for forbrydelse begået under påvirkning af spirituose drikke, og den skyldige må antages at være forfalden til drukkenskab og endelig for anden gang begået strafbar udbredelse af venerisk smitte.* — Sikkerhedsforvaring kan anvendes i stedet for straf (§ 65), når en person, som for en sædelighedsforbrydelse (kap. 24) eller ifølge 2 domme har udstået fængselsstraf eller har hensiddet i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring mindst 2 år (§ 81, stk. 3 begrænser gentagelsesvirkningen til 5 år), på ny gør sig skyldig til straf af fængsel, og de foreliggende oplysninger kendetegner ham som en erhvervs- eller vanemæssig forbryder, og derhos hensynet til samfundets sikkerhed findes at kræve det.

I arbejds- eller i sikkerhedsforvaringstiden (§ 63) mindst 1 år og højst 5 år. Fængselsnævnet tager bestemmelse om løsladelse efter indstilling fra anstaltens styrelse. Indstilling kan kun ske til årsdagen for indsættelsen og skal ske til 2 års dagen — ved gentagen indsættelse 3 års dagen — og senere. Den faktiske varighed af forvaringen har været følgende: af de i tiden 1. januar 1933—1. januar 1951 ialt ved dom indsatte 1753 mænd (hvoraf 481 tidligere havde været i arbejds- eller i sikkerhedsforvaring) blev 10 løsladt ved 1 års terminen⁵⁾, 198 ved 2 års, 505 ved 3 års og 365 ved 4 års terminen, medens 325 blev tilbageholdt i alle 5 år. 20 var afgået ved døden, og den 1. januar 1951 hensad 330. — Bortset fra de første 3 år er det rent undtagelsesvis, at der indsættes personer under 25 år. Aldersfordelingen ved første indsættelse i ovennævnte tidsrum er: 21—24 år 61 personer (heraf i årene 1933—35 44), 25—29 år 286, 30—39 år 498, 40—49 år 290, 50—59 år 117 og 60 år og derover 19. Antallet af forstraffe (herunder tidligere domme til arbejds- eller i sikkerhedsforvaring) stiller sig således: 2 havde ingen forstraf, 11 havde 1, 45 havde 2, 93 havde 3, 159

⁵⁾ Alle i årene 1934—36. Uegnede elementer var blevet indsat i de første år.

havde 4 og 1443 havde 5 eller flere forstraffe — mange endda et betydeligt antal. De tidligere domme havde med kun et par undtagelser idømt fængselsstraf og/eller arbejdshus. — Den dominerende kriminalitet, som er grundlag for selve forvaringsdommene, er inden for tiden 1. januar 1933 til 1. januar 1951 i 1502 tilfælde berigelsesforbrydelser (heraf tyveri i 1327 tilfælde), i 146 tilfælde betleri og løsgængeri, i 72 tilfælde sædelighedsforbrydelse (heraf i 3 tilfælde voldtægt), i 13 tilfælde forbrydelse mod liv og legeme og i 10 tilfælde dokumentfalsk; andre forbrydelser er kun repræsenteret ved ganske små tal. — Nogen statistik over de forvarede personlige habitus foreligger ikke, men det kan i al almindelighed siges, at de i det store og hele er behæftet med psykiske særegenheder og svagheder, som vanskeliggør social tilpasning. Noget ensartet præg viser billedet ikke, men der er ikke få med psykopatiske træk og de karakterologiske brist er mere fremtrædende end de intellektuelle. Der forekommer naturligvis farligere typer, som ligger på grænsen til sikkerhedsforvaring, men i stor udstrækning gælder, at de i det frie liv er mere besværlige end egentlig farlige. I anstalten giver disse egenskaber sig ofte udslag i disciplinære vanskeligheder. — Arbejdshuset er beliggende ved landsbyen Sønner Omme i en vestjydske hedeegn og har et udstrakt jordtilliggende, som tildels er beplantet. Det har som filial en gård i Tarm 7 kilometer fra selve anstalten. Arbejdshuset består af spredt beliggende, eenetagers bygninger uden ringmur eller anden afspærring. Anstalten er inddelt i en lukket (med trådhegn), en halvåben og en åben afdeling. I den sidste er der ingen særlige foranstaltninger truffet mod flugt. Gården i Tarm, der ligger lige op ad hovedlandevej, er også åben afdeling uden indhegning, låsede døre eller sikrede vinduer; de forvarede her sendes for en dels vedkommende ud på markarbejde uden ledsagelse, og deres daglige tilværelse nærmer sig forsåvidt den frie landarbejders. De forvarede beskæftiges dels i værksteder og dels ved landbrug og i plantage. Der kan gives de forvarede orlov til på egen hånd at besøge pårørende, søge arbejde i løsladelsestilfælde og lignende. Nogen egentlig psykoterapeutisk behandling er ikke institueret. Hovedvægten er lagt på forvaringen. De søges vænnet til orden, afholdenhed og arbejde. § 64 bestemmer, at behandlingen ikke bør være hårdere, end hensynet til disciplinen og arbejdspligtens opfyldelse kræver. — Løsladelse ved 5 års terminen er ubetinget. Løsladelse tidligere kan være ubetinget, men den er praktisk taget altid betinget af strafrit og ordentligt liv samt overholdelse af tilsynets pålæg og efter omstændighederne andre vilkår, således om afholdelse fra nydelse af stærke drikke eller nu om undergivelse af antabuskur. Når prøvetid anordnes, er den ex lege 1 år.

Der er søgt tilvejebragt statistisk oversigt over de første gang indsattes senere forhold til straffelovgivningen, men inden for den til rådighed værende tid er det kun lykkedes at bearbejde stoffet for de arbejdshusforvarede, som blev løsladt første gang fra arbejdshuset i årene 1933—39 inclusive. Der var i denne periode allerede personer, som var løsladt efter anden indsættelse i arbejdshus i henhold til dom;

kun deres første løsladelse medtages i løsladelsestallet her, medens den anden dom indgår som første recidiv. Første løsladelserne i de 7 år udgjorde 550(28)⁶⁾. Recidivoversigten i det følgende for disse 550 omfatter tiden til 1. september 1951. Det skal blot nævnes, at 97 blev genindsat af fængselsnævnet for vilkårsovertrædelser i prøvetiden; disse genindsættelser er ikke medregnet som recidiv, idet der kun er taget hensyn til domfældelser. 47(8) er døde, og dødsfaldene er nogenlunde jævnt fordelt over årene. 404(11) af de 550 blev senere domfældt; recidivprocent 73,4. 84(5) blev domfældt 1 gang med følgende resultat: 25 påny arbejdshus, 9 sikkerhedsforvaring, 5 psykopatforvaring og 4 anbringelse på sindssygehospital, altså tidsubestemt reaktion over for 43; 11 af de 84 er afgået ved døden. Det gælder i det hele, at af de, der efter løsladelsen kun er domfældt nogle få gange, er adskillige anset med tidsubestemte sanktioner een eller flere gange. 103(2) er domfældt 2 gange, 82 3 gange, 65 4 gange, 27 5 gange, 6 6 gange, 11 7 gange, 6 8 gange, 5 9 gange, 6 10 gange, 7 11—15 gange, 1 16 gange og 1 over 20 gange. Ialt er afsagt 1118 domme (kun domme til fængsel eller alvorligere sanktioner er medtaget) over de 404 efter løsladelsen. Disse 1118 domme gik ud på følgende: 188 personer blev 1 eller flere gange dømt til arbejdshus, 31 personer til sikkerhedsforvaring, 32 til psykopatforvaring, 15 til anbringelse i sindssygehospital, 4 til åndssvageforsorg og 326 1 eller flere gange til fængsel. Tallene er således at forstå, at en person, der er dømt flere gange, kan have både fængselsdomme og forvaringsdom. Det første recidiv indtræder hyppigst i de første år efter løsladelsen. Ved bedømmelsen af recidivprocenten kommer i betragtning, at tallet for ikke recidiverede påvirkes af, at nogle går ud på grund af alder eller dødsfald. Der er ikke for tiden statistisk grundlag for at udtale sig om, hvorledes recidivet stiller sig for de senere løsladte.

Efter de anførte recidivtal har arbejdshusopholdet ikke haft synderlig reformerende virkning på de indsatte. Efter motiverne til den nye straffelov har dens fædre heller ikke næret større forventninger i den retning; de har netop ved indførelsen af forvaringsanstalten, arbejds- huset, haft for øje personer, som erfaringsmæssigt var upåvirkelige af straf. De her fremdragne oplysninger om de indsatte bekræfter rigtigheden af motiverne og altså lovens forudsætning. Det tør efter oplysningerne om de 550 før og efter deres ophold i arbejds- huset — og jeg kan tilføje: efter det kendskab, jeg som formand for fængselsnævnet har fået til arbejds- husets klientel — i hvert fald anses for sikkert, at fængselsstraffe ikke ville have haft større effekt. Der er altså i alt fald ved forvaringen afværget en del kriminalitet og sparet et ikke ubetydelig antal undersøgelser og retssager. Med det anførte er det ingenlunde meningen at give udtryk for, at alt vedrørende arbejds- husforvaringen er godt, som det er, men kun at man er inde på en rigtig vej, når man udskiller denne kategori af lovovertrædere og opgiver

⁶⁾ Tallet i parentes angiver antallet af personer, som var 60 år eller derover ved løsladelsen fra arbejds- huset.

den håbløse anvendelse af tidsbestemt frihedsstraf på dem. Arbejds-
husforvaringen er i den relativt korte tid, den har været i brug, under-
gået en betydelig udvikling, og der er mange ønsker om reformer på
forskellige områder. Her kan kun nævnes enkelte ting: en ikke ringe
del småkriminelle, navnlig blandt de ældre, burde skilles ud til egent-
lig asylering. I egnede tilfælde må anbringelsen uden for anstalt („fam-
miliepleje“) kunne komme på tale. Særlig vigtigt må det anses at
være, at anstalten får passende faglig medarbejderskab med psykolo-
gisk og psykiatrisk uddannelse; det er tydeligt, at der er behandlings-
trængende blandt de forvarede, og det tør også antages, at der er be-
handlingsmodtagelige, hvilket må være tilstrækkelig motivering. Det
kan endnu nævnes, at både af behandlings- og sikkerhedshensyn bør
5 års grænsen kunne overskrides under passende kvoteller. — Diskus-
sionen om disse forskellige problemer lider ofte af en vis uklarhed
over forudsætningerne hos de personer, hvis kriminelle adfærd sam-
fundet ikke kan tolerere. Vil man en holdbar løsning, er det en absolut
betingelse, at man bygger på de rigtige forudsætninger. På et empirisk
grundlag må man kunne nå frem imod at give dem, der selv *kan* yde
et bidrag dertil, en fair chance for at blive hjulpet til rette.

Sikkerhedsforvaring kan opretholdes i ubegrænset tid (§ 66). Løs-
ladelse kan ikke ske før ved 4 års terminen efter indsættelsen (i gen-
tagelsestilfælde 8 års terminen)⁷⁾. Fængselsnævnet afgør spørgsmålet,
og nægtes løsladelse, kan spørgsmålet først rejses påny efter 2 års for-
løb. Når forvaringen har været i 20 år, skal den forvarede løslades,
medmindre fængselsnævnet finder løsladelse betænelig; er dette til-
fældet, kan den ved retskendelse opretholdes for 5-årige perioder
ad gangen. — I tiden fra 1. januar 1933 til den 31. juli 1951, blev
indsat ialt 136 personer i sikkerhedsforvaring. Der er sket 90 løs-
ladelser, heraf 73 første gangs løsladelser og 17 løsladelser efter gen-
indsættelse. For de 73's vedkommende har forvaringstiden været for 17
4 år, for 24 6 år, for 21 8 år, for 7 10 år, for 1 12 år, for 2 14 år og for
1 16 år; de 17 efter genindsættelse løsladte har været i forvaring gen-
snitlig ialt 10,5 år, korteste tid ialt 6 år, længste tid ialt 16 år. 7 er
døde i anstalten. — Alderen ved første indsættelse har været: 21—24 år
3, 25—29 år 6, 30—39 år 53, 40—49 år 50, 50—59 år 21 og 60—69 år. 3.
— Af de indsatte havde 19 2—5 forstraffe, 78 6—10 forstraffe, 35 11—15
forstraffe og 4 16—22 forstraffe. Som forstraf er medregnet indsættel-
se i arbejds- og fængselsanstalt, hvilket forekommer på ialt 51 af straffelisterne, un-
dertiden endda flere gange. Den kriminalitet, som forvaringsdommen
påkendte, var i 122 tilfælde tyveri alene, i 8 tilfælde tyveri i forbin-
delse med anden forbrydelse, i 3 tilfælde sædelighedsforbrydelse, i 2
tilfælde røveri, 1 brandstiftelse og 1 drabsforsøg. Ved bedømmelsen af
disse tal må det erindres, at personer, der begår grovere sædeligheds-
forbrydelser, brandstiftelser o. lign., ofte opfylder betingelserne for

⁷⁾ Dette lange åremål, som utvivlsomt er en reminiscens fra de gamle gentagelsessstraffe, er uden reel berettigelse. Det gør i visse tilfælde domstolene betænkelige ved at idømme sikkerhedsforvaring påny. Forslag om 8 års reglens ophævelse er under overvejelse.

anbringelse i psykopatforvaring. — Bortset fra kriminaliteten er der ingen fremtrædende fællestræk hos de sikkerhedsforvarede. Der er psykopatiske elementer iblandt, og der forekommer svære psykiske komplikationer. Som helhed ligger belægget intellektuelt højere og er mere afbalanceret end arbejdshusets. Disciplinært volder det færre vanskeligheder. Der er særdeles velbegavede personer imellem, som ræsonnerer tilsyneladende med fuld forståelse af situationen. De sikkerhedsforvarede frembyder ikke ringe interesse for studiet af årsagerne til, at personer, som må synes at have gode intellektuelle såvel som fysiske forudsætninger for at kunne klare sig i tilværelsen, er fikserede i kriminalitet. — De sikkerhedsforvarede indsættes i en dertil indrettet afdeling af det gamle statsfængsel i Horsens. Der er sædvanlige fængselsmæssige ordensregler, arbejdspligt og sikkerhedsforanstaltninger mod flugt (ringmur). Iøvrigt skal samme hensyn som i arbejdshuset tages til, at formålet er forvaring og ikke straf, men udgangstilladelse (orlov) kan ikke gives. Det kan nævnes, at der er givet de forvarede adgang til hver at få et lille stykke havejord, som de gennemgående dyrker med stor omhu. Ejheller for sikkerhedsforvarede er anordnet psykoterapeutisk behandling. — Løsladelse — bortset fra løsladelse ved 20 års terminen eller senere — kan kun ske på prøve (§ 66) og sker sædvanligt på tilsvarende vilkår som ved løsladelse fra arbejdshus. Prøvetiden skal være mindst 2 år; den fastsættes normalt til 3 år; det forekommer, at den forlænges som reaktion mod vilkårsovertrædelser, der ikke skønnes alvorlige nok til at begrunde genindsættelse. — Løsladelser i de seneste år er uden større interesse for tilbagefaldsstatistikken, da perioden for tilbagefaldsmuligheden er så kort. Det meddeles her derfor kun, hvorledes forholdene stillede sig pr. 31. juli 1951, da undersøgelsen til brug for denne redegørelse sluttede, for dem, der blev løsladte dels i 10 års og dels i 15 års perioden efter lovens ikrafttræden. Den 1. januar 1943 var løsladt på prøve ialt 33. Af disse havde 27 gjort sig skyldig i ny kriminalitet, heraf 13 i prøvetiden med genindsættelse ved beslutning af fængselsnævnet som følge, 4 havde klaret sig, og 2 var døde i tilsynstiden. Den 1. januar 1948 var løsladt 43, iberegnet løsladelse efter genindsættelse. Heraf var 19 recidiverede, 22^{s)} havde klaret sig, og 2 var døde i tilsynstiden. Ved bedømmelsen af recidivet må erindres, at opgørelsen pr. 31. juli 1951 for de senest løsladtes vedkommende ligger kort efter tilsynstidens udløb. For øvrigt synes recidivet i aftagende. Nogen bestemt årsag hertil har ikke kunnet påvises, men måske kan det spille ind, at praksis efterhånden i større omfang dømmes de mere problematiske til psykopatforvaring, at der tilstræbes en mere positiv påvirkning i anstalten og en mere effektiv efterforsorg i prøvetiden, og at det efterhånden trænger ind i de forvaredes bevidsthed, at samfundets krav om ved forvaring at få fred for deres kriminalitet er alvor. Endelig glider nogle ud af de aktive kriminelles rækker på grund af alderdom.

^{s)} Heri personer, som havde recidiv i forhold til første prøveløsladelse.

C. Ungdomsfängsel.

Straf af ungdomsfængsel kan anvendes, når en person mellem 15 og 21 år gør sig skyldig til straf af fængsel for en forbrydelse, der må anses som udslag af forbryderske tilbøjeligheder eller hang til lediggang eller til at søge slet selskab, og retten derhos finder, at varige opdragende og uddannende foranstaltninger vil være formålstjenlige (§ 41). Dommen lyder kun på ungdomsfængsel uden tidsangivelse. Den domfældte kan efter loven (§ 42) tilbageholdes i fængslet i indtil 3 år, i genindsættelsestilfælde dog yderligere 1 år. Ved ny ungdomsfængselsdom — forekommer kun i få tilfælde — for lovovertrædelser under rømning, prøveløsladelse og eventuelt efter endelig løsladelse, løber nye frister. — Efter forløbet af 1 år efter indsættelsen afgør fængselsnævnet efter indstilling fra anstalten, om løsladelse skal ske; beslutter fængselsnævnet straffens fortsættelse, skal ny prøvelse finde sted ved udgangen af det følgende år. Efter praksis kan spørgsmålet om løsladelse tages op til prøvelse mellem årsterminerne, og det sker ret hyppigt navnlig af hensyn til at udnytte gunstige anbringelsesmuligheder eller et for prøveløsladelse psykologisk gunstigt øjeblik. — Der er i årene 1933—50 inclusive sket 1261 indsættelser. Antallet af årlige indsættelser har været stigende; i de 10 første år var det gennemsnitlige antal 56,4, i de følgende 9 år var det 77,4. Den gennemsnitlige varighed af 1. ophold var for årgangene 1933—47 1 år 319 dage; for de sidste årganges vedkommende var tallet noget nedadgående (årgang 1946 1 år 189 dage og 1947 1 år 191 dage). Gennemsnitsvarigheden efter genindsættelse var for årgangene 1933—44 1 år 237 dage; også her var for de seneste år tallet noget nedadgående (1943 1 år 70 dage og 1944 1 år 140 dage); nogen bevidst tendens kan dette dog ikke anses som udtryk for. Af årgangene 1933—46 blev 14,2 % løsladt ved 1 års terminen, 24,4 % i tiden mellem 1. og 2. år, 35,4 % ved 2 års terminen, 11,87 % i tiden mellem 2. og 3. år og 14 % ved udløbet af de fulde 3 år. Alderen ved 1. indsættelse var for de pr. 1. april 1950⁹⁾ hensiddende 234 unge: 15 år ingen, 16 år 2 %, 17 år 5 %, 18 år 39 %, 19 år 31 %, 20 år 22 % og 21 år 2 %; den almindelige erfaring, at man fortsætter længst muligt med opdragende foranstaltninger, før tiltale rejses, bekræftes af disse tal. Tallene for samtlige indsatte afviger ikke synderligt fra de anførte. Idet de efterfølgende tal ligeledes refererer sig til den undersøgte gruppe på 234, kan om de pågældendes forhold før indsættelsen oplyses følgende: 54 % stammer fra Storkøbenhavn, 33 % fra provinsbyerne og 13 % fra landet. 49 % er opdraget udelukkende af samlevende forældre og 51 % under unormale forhold, brudte hjem, hos fremmede m. v. Forholdene i omgivelserne under opvæksten har i stort omfang været ugunstige i en eller flere henseender: svigtende tilsyn (49 %), fattigdom (21 %) og overbefolkning af lejligheden (12 %); dernæst sygelighed (10 %), udpræget sjælelig

⁹⁾ Pr. samme dato foreligger fra Sverige: „En anstalt för svårbehandlade“, ungdomsanstaltsutredningens betänkande, Statens offentliga utredningar 1950: 47, Victor Pettersons Bokindustriaktiebolag.

uligevægt (12 %), drikkeri (29 %), løbsagtighed (8 %), kriminalitet (38 %) alt hos pårørende; udpræget disharmoni i hjemmet 13 %; alt i alt har der i 84 % af tilfældene været vanskeligheder af angivne arter, medens sådanne ikke er konstateret i 16 %. Hjemmenes sociale standard er betegnet som: underklasse 55 %, lavere middelstand 44 % og højere middelstand 1 %. 83 % har søgt almindelig folkeskole, 6 % eksamensmellemskole, 2 % har afsluttet skolegangen med eksamen, og 9 % er overført til hjælpeskole; i mange tilfælde er skiftet skole endda adskillige gange. Kun 1 % har gennemført håndværkeruddannelse eller lignende, 10 % karakteriseres som stabile i arbejdsforhold, iøvrigt har omskiftelighed og ustabilitet præget deres erhvervsforhold. Om sygdom i barnealderen er oplyst, at 5 % har haft ophold uden for hjem på grund af „kirtler“ og tuberkulose, 9 % langvarig sygdom med hospitalisering, 7 % hovedtraumer, 8 % hjernerystelse og 3 % enuresis. En intelligensvurdering på grundlag af de i akterne foreliggende observationserklæringer kan i korthed samles i følgende: regnes de, som i erklæringerne er betegnet som „sinker i sværere grad“ og de, som har I.K. 70—79 til en gruppe, udgør den 2 %; på tilsvarende måde udgør „sinker i lettere grad“ og personer med I.K. 80—89 tilsammen 20 %, „normale“ og I.K. 90—109 tilsammen 74 % og „over normal“ og I.K. 110 og derover 4 %. Hvad den psykiske habitus iøvrigt angår, er 9 % i lægeerklæringer afgivet før domfældelsen betegnet som psykopater, 20 % som visende psykopatiske træk og 12 % som underudviklede. Klientellet er i almindelighed betegnet som pubertetspræget, holdningsløst, milieuskadet, men endnu for ungt til, at nærmere klassifikation tør opstilles. Langt de fleste af gruppen har en ret belastet fortid kriminelt eller social adfærdsmæssigt; 73 % har været under børneværnstilsyn, 70 % har haft et eller flere tiltalefrafald, 23 % har haft betinget dom og 14 % bøder. 65 % har været på opdragelsesanstalt eller afsonet fængselsstraffe. 12 % havde holdt sig fri af de anførte foranstaltninger. — De begåede lovovertrædelser består i overvejende grad af tyveri, 17 af de 234 havde blot begået tyveri uden indbrud, 141 var skyldige udelukkende i indbrudstyveri, og 58 havde begået tyverier og anden berigelsesforbrydelse, det vil sige, at 216 eller 92 % havde forøvet tyveri. 19 % havde begået falsk og lignende, 11 % røveri, 7 % vold, 2 % afpresning, 2 % ildspåsættelse og 1 % sædelighedsforbrydelser. 26 % har været ene om lovovertrædelserne, 18 % har været i fællesskab med 1, 18 % med 2 og 38 % med 3 eller flere; en trediedel af de indsatte havde været direkte i sag med andre, som også hændtes til ungdomsfængsel. Antallet af de ved den seneste dom pådømte forhold udgør for 42 %'s vedkommende 1—9, for 33 % 10—19, for 14 % 20—29 og for 11 % 30 eller flere; disse tal angiver dog ikke med sikkerhed den kriminelle aktivitet, idet tidligere tiltalefrafald i mange tilfælde ikke er medoptaget.

Ungdomsfængslet er indrettet i en smuk gammel herregård, Søbysøgaard, beliggende i en naturskøn egn på Fyn. Stedets præg er så vidt muligt bevaret, ingen ringmur eller lignende spærringer. Der er uddannelsesværksteder, landbrug og gartneri; svendeproeve kan aflæg-

ges. Der gives undervisning i skolefag, og der dyrkes sport. Oprindeligt tilbragte alle fangerne natten i aflåse og sikrede eneceller, men da der under krigen blev pladsmangel i fængslerne, måtte man lave sovesal i rum uden fængselsmæssig sikring, og brandfaren i den gamle bygning udelukkede effektiv aflåsning. Man udvalgte egnede elementer til denne anbringelse og gjorde så gode erfaringer, at en fri afdeling er opretholdt. Fangerne har her betydelig frihed uden aflåsning eller nøjere overvågning; de kan i fritiden frit gå tur i den åbne park og lignende. Reformens pædagogiske værdi er utvivlsom. Ungdomsfængslet har en modtagelses- og isoleringsafdeling i en del af statsfængslet i Nyborg, hvortil særlig vanskelige elementer kan overføres (§ 43, stk. 3). — Løsladelse skal altid ske på prøve (§ 42). Fængselsnævnet fastsætter prøvetid og vilkår og anordner tilsyn. Prøvetiden bestemmes som regel til 2 år, men der er den begrænsning, at den ikke må strække sig udover 4 år fra første indsættelse, dog at den ved løsladelse efter genindsættelse kan udstrækkes til 1 år efter denne løsladelse. Tilsynet varetages af ungdomsfængslet i forbindelse med lokale tilsynsførende. Det tillægges særlig vægt, at tilsynet sker ved ungdomsfængslets foranstaltning. Kendskabet til den unge og hans særlige problemer er af betydning for den støtte, der i forekommende tilfælde måtte være påkrævet, og det tillidsforhold, der under fængselsopholdet ofte har kunnet etableres mellem et medlem af fængslets personale og den unge, er en positiv værdi under efterforsorgen, som er af ganske særlig vigtighed for disse unge under deres indre og ydre besværligheder med at finde sig til rette i ordnede forhold. Ved løsladelsen møder efterforsorgen undertiden den vanskelighed, at det ikke er muligt at holde den unge fri af et uheldigt milieu, som han f. eks. familiært er knyttet til. Finder løsladelsen sted, forinden puberteten eller ungdomsuroen endnu er overstået, ligger heri en yderligere risiko. Det er mit personlige indtryk, at det er heldigt, at indsættelse i ungdomsfængslet ikke sker tidligere, end at der er mulighed for, at løsladelse kan falde sammen med den psykiske modningsproces's afløb. — Som recidiv er i det følgende kun regnet lovovertrædelser, som har medført fængselsstraf eventuelt forvaringsdom efter endelig løsladelse; thi først da er ungdomsfængslets resocialiseringsbestrebelse afsluttet, og forseelser, der er anset med mindre straffe end fængsel, hvis minimum efter loven er 30 dage, skønnes ikke at burde komme i betragtning som recidiv. For at give det fyldigst mulige indtryk af, hvorledes recidivet stiller sig, viser nedenstående tabel tallene, dels for straffe på 5 måneders fængsel eller mere og dels for alle fængselsstraffe uden hensyn til størrelse. Hvis man som recidiv kun vil regne straffe inden for en 10 års periode fra endelig løsladelse, kan kun recidivet for de i årene 1933—38 indsatte nu gøres endelig op. For at kunne anskue de foreliggende resultater i størst muligt omfang er dog medtaget en opstilling over stillingen allerede ved udløbet af 5 år efter endelig løsladelse, og her kan årgangene 1933—42 medtages i opgørelsen.

Gennemsnittet for årgangene 1933—38 er i 10 års perioden henholdsvis 48 % og 56 % og for årgangene 1933—42 i 5 års perioden 40 %

Årgang	Antal	Recidiv med straf af fængsel			
		i 5 måneder eller mere inden for		af enhver størrelse inden for	
		5 år	10 år	5 år	10 år
1933	70	32 0/0	42 0/0	43 0/0	56 0/0
1934	36	25 0/0	47 0/0	36 0/0	58 0/0
1935	44	39 0/0	46 0/0	44 0/0	48 0/0
1936	46	43 0/0	55 0/0	47 0/0	59 0/0
1937	44	48 0/0	54 0/0	52 0/0	61 0/0
1938	53	43 0/0	45 0/0	49 0/0	53 0/0
1939	59	54 0/0		61 0/0	
1940	52	42 0/0		44 0/0	
1941	76	41 0/0		55 0/0	
1942	84	36 0/0		39 0/0	

og 47 %. Umiddelbart må recidivtallene forekomme ret høje. Ved bedømmelsen af dem må det imidlertid erindres, at det er et særdeles vanskeligt klientel, der overgives ungdomsfængslet til behandling. Der foreligger i alle tilfælde en alvorlig afsporing i forbindelse med psykiske problemer. Som regel drejer det sig om arvelig belastning eller alvorlig milieubeskadigelse, ofte begge dele. Som det fremgår af tallene ovenfor, har et betydeligt antal uden held forud været igennem en større eller mindre del af samfundets særlige opdragelsesforanstaltninger for vanskelige unge; en betydelig trods og rodløshed kan forekomme som resultat heraf. I denne forbindelse bør noteres den iagttagelse, at unge, som var kommet i stærkt modsætningsforhold til opdragelsesanstalterne, kan indtage et forsonligere forhold til ungdomsfængslet og dets behandling. Ved bedømmelsen af de opnåede resultater må tillige tages hensyn til, hvad man ville kunne have sat i stedet for ungdomsfængselsbehandlingen. Der ses ikke at være andet alternativ end almindeligt fængsel, og at dette ville have ringere muligheder for at hjælpe dette klientel til rette, kan der ikke være begrundet tvivl om. Dets behov for særbehandling kan kun tilfredsstillende imødekommes i særanstalt, og behandlingstidens varighed bør for disse kriminelt belastede, uafklarede unge mennesker kunne afpasses efter udviklingsforløbet; om den nugældende lovs tidsgrænser i så henseende er tilstrækkeligt elastiske, er et spørgsmål for sig; de fører i hvert fald til, at der undertiden må foretages løsladelser, hvor fortsat kriminalitet må forudses. — Ungdomsfængselsbehandlingen indførelse har været et betydningsfuldt fremskridt i bekæmpelsen af kriminaliteten. Den har endnu ikke sin endelige form; udbygningen af de ydre rammer og behandlingens tilrettelæggelse er vedblivende under udvikling på grundlag af de gjorte erfaringer. De ekstraordinære forhold, vort samfund har gennemlevet, og en voksende pladsmangel, har ikke kunnet undgå at få indflydelse på de opnåede resultater. Sidstnævnte for-

hold har således medført, at opholdet i modtagelsesafdelingen er blevet for langvarigt, og at kontinuiteten i behandlingen brydes, samt at en ønskelig udskillelse af visse vanskelige elementer til behandling for sig ikke har kunnet gennemføres. Det stigende antal fanger har forøvrigt nu foranlediget indretning af et særligt ungdomsfængsel i statsfængslet i Nyborg. Det ville være ønskeligt at finde en mere egnet placering. Trods alle de forskellige vanskeligheder er arbejdet i ungdomsfængslet forløbet på særdele tilfredsstillende måde, og de opnåede resultater må under de givne forudsætninger anses for at tilfredsstille alle berettigede forventninger.

Afsluttende bemærkninger.

Efter de således foreliggende erfaringer er de lovovertredere, som straffeloven havde for øje med bestemmelserne om tidsubestemte reaktioner, til stede i et antal, som fuldtud begrundet de særlige forholdsregler. Domstolene har ved udvælgelsen vist stor forsigtighed; der er praktisk taget — bortset fra den allerførste tid — ingen indsat uden solidt grundlag. Der har vist sig nogen usikkerhed i valget af anbringelsesmåden; det er ifølge sagens natur også umuligt på domsafsigelsens tidspunkt med tilstrækkelig sikkerhed i alle tilfælde at skønne over, hvilken af de omhandlede anbringelsesmåder, der bør foretrakkes; der bør derfor være større mulighed for omplacering end lovens nuværende, og forslag i så henseende er under behandling. — Der ligger et betydeligt fremskridt i, at de almindelige afsoningsfængsler befries for dette vanskelige klientel, fra hvilket der uundgåeligt vil udgå dårlig påvirkning; der kan ej heller udformes behandlings- og ordensregler, som er formålstjenlige for alle parter, når for uensartede elementer skal behandles sammen. For de i arbejds- og sikkerhedsforvaring anbragte har det vist sig, at lovens forudsætning om upåvirkelighed som hovedregel er til stede; men reglen er ikke så undtagelsesfri, at den kan berettige til at undlade foranstaltninger for at udfinde og imødekomme det behandlingsbehov og den behandlingsmodtagelighed, som faktisk forekommer. Bestræbelser i denne retning er også under udvikling; det må i denne forbindelse bemærkes, at tidsubstemtheden er et aktivt i bestræbelserne for at vække den nødvendige vilje hos de behandlede til positiv medvirken.

Det tør fastslås, at udskillelsen af alle de omhandlede grupper — når forvaringen af de strafupåvirkelige forbindes med rimelige behandlingsbestræbelser — ikke alene umiddelbart bidrager til retssikkerhedens betryggelse, men at den i det hele er et rationelt, specialpræventivt fremskridt. Generalpræventionen kan udskillelsen ikke svække; hvor hemninger overhovedet kan vækkes ved refleksioner over lovovertredelsens følger, har udsigten til tidsubestemt frihedsberøvelse efter mange vidnesbyrd en positiv virkning.

Betænkeligheder ved følgerne af den „humanisering“, som opgivelse af det ubønhørlige straffekrav er, er ikke kommet til orde. Der har snarere vist sig bekymring for, at den tidsubestemte frihedsberøvelse kan gå frihedsgodet — den i nutiden højt vurderede og dybt krænkede

menneskerettighed — for nær. Men henviser til, at de forvarede må føle frihedsberøvelsen som straf, til tider som uforholdsmæssig i forhold til lovovertrædelserne i sidste frihedsperiode; de tidligere er jo „sonede“. Det er navnlig de til lægernes omsorg overgivne, man har befrygtet skulle løbe en risiko for at blive holdt tilbage i en tid, der står i misforhold til kriminaliteten. Selvom disse betragtninger tildels er præget af vanetænkning, er der naturligvis det rigtige i dem, at der skal være et rimeligt forhold mellem kriminaliteten og reaktionen imod den. Ved kriminaliteten må imidlertid i denne forbindelse forstås ikke alene de sidst begåede lovovertrædelser, men den fare for retssikkerheden, som den pågældende lovovertræder efter fortid og habitus betyder som fri mand; det kommer i betragtning, hvor nærliggende og hvor alvorlige nye lovbrud må befrygtes at være. Afvejelsen heraf foretages for det første af retten, der skal bestemme reaktionen; her giver hidtidig praksis, som allerede berørt, ingen grund til ængstelse. De samme elementer indgår dernæst i de overvejelser, som ret eller fængselsnævn skal anstille, når spørgsmål om lempelser eller frigivelse foreligger. Praksis har ikke vist tendens til at opretholde forvaringen længere end påkrævet og fuldt berettiget. Fængselsnævnets alsidige sammensætning er en stærk garanti i så henseende. Og der er af mange grunde ofte et vist „pres“ i frigivelseskravet, som rent menneskeligt virker til at gøre løsladelsesforsøget, når blot det er nogenlunde forsvarligt over for det hensyn, der skyldes formålet: retssikkerhedens opretholdelse. Den forvarede fremhæver som regel, at den forløbne forvaringstid må være „nok“ i forhold til de sidste lovovertrædelser. Argumentet kan gøre et vist indtryk; der er tradition i det. Men det har dog kun ringe vægt; dets konsekvens ville give et resultat, der i høj grad ville ligne den gamle straffelovs, kun at straf-feudmålingen i disse tilfælde var flyttet fra retten til fængselsnævnet. Det kan også meget vel gøres de forvarede forståeligt, at det nu ikke drejer sig om udligningen af en skyld, men om at samfundet vil have fred for udslaget af uhemmede lovbrudstilbøjeligheder. Når lovbryderen ikke selv kan administrere friheden, må samfundet være berettiget til at træde til. At der i tidsubestemt frihedsberøvelse med muligheden åben for frigivelse skulle ligge en for stærk beskæring af personens frie livsudfoldelse i sammenligning med forholdene under den gamle straffelovs straffesystem, taler manifesterede kendsgerninger imod: under den gamle straffelov ville lovbrydere af denne kategori efter fortidens erfaringer henleve en trøstesløs tilværelse i tugthuset — kun afbrudt af kortere frihedsperioder med nye lovbrud. De har nu under frihedsberøvelsen langt menneskeligere vilkår, og de har større chancer for udnyttelse af resocialiseringsmuligheder nu end dengang. Reformbestræbelser må rettes på at gøre frihedsbegrænsningen fåleligere, og resocialiseringsbestræbelserne mere effektive. Det kan derimod ikke anerkendes som en berettiget konsekvens af frihedsgodet, at personer, der frembyder akut fare for alvorlige lovbrud, til given tid kan kræve frigivelse.

Jesper Simonsen.